אמר קרא א) ושחט ב) וחוקה בשחיטה אין בעריפה לא וכל היכא דכתיב ביה חוקה לא דרשינן ק"ו והא גבי יום הכפורים דכתיב ביה ג) חוקה [א] ותניא ד) ועשהו חטאת [א] הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול והלא דין הוא[א] ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם מקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת טעמא דכתב רחמנא ועשהו חטאת הא לאו הכי דרשינן ק"ו מיעט רחמנא גבי עגלה ה) הערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה ותהא עגלה כשרה בשחיטה מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה שכשרה בעריפה אינו דין שהוכשרה בשחיטה אמר קרא ו) וערפו העגלה[ב] בעריפה אין בשחיטה לא: **מתני'** כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים: **גמ'** ת"ר [ב] כהנים במומין פסולים בשנים כשרים [ג] לוים במומין כשרים בשנים פסולים נמצא כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים מנה"מ דת"ר ז) זאת אשר ללוים מה ת"ל לפי שנאמר ח) ומבן חמשים שנה ישוב למדנו ללוים שהשנים פוסלין בהם יכול מומין פוסלין בהם ודין הוא ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהן מומין פוסלין בהן לוים שהשנים פוסלין בהם אינו דין שיהו מומין פוסלין בהם ת"ל זאת אשר ללוים זאת ללוים ואין אחרת ללוים יכול יהו הכהנים פוסלין בשנים והלא דין הוא ומה לוים שאין מומין פוסלין בהם שנים פוסלין בהם כהנים שהמומין פוסלין בהם אינו דין שיהו שנים פוסלין בהם ת"ל אשר ללוים ולא אשר לכהנים יכול אף בשילה ובבית עולמים כן ת"ל ט) לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא [ד] לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף [ג] כתוב אחד אומר ז) מבן חמש ועשרים שנה ומעלה וכתוב אחד אומר ט) מבן שלשים אי אפשר לומר שלשים שכבר נאמר כ"ה ואי אפשר לומר כ"ה שכבר נאמר שלשים הא כיצד [ה] כ"ה לתלמוד[ג] ושלשים לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה' שנים שוב אינו רואה ר' יוסי אומר ג' שנים שנאמר י) ולגדלם שנים שלש כ) וללמדם ספר ולשון כשדים ואידך שאני לשון כשדים דקליל ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפין ת"ר כהן משיביא שתי שערות עד שיזקין כשר לעבודה ומומין פוסלין בו בן לוי מבן שלשים ועד בן חמשים כשר לעבודה ושנים פוסלין בו בד"א באהל מועד שבמדבר אבל בשילה ובבית עולמים אין נפסלין [ו] אלא בקול א"ר יוסי מאי קרא ויהי

ושחט וחוקה. ושחט אותה לפניו וכתיב זאת חוקת התורה: **וכל היכא דכתיב חוקה.** לעיכובא[ג] ואיכא לרבויי מלתא אחריתא בק"ו מי לא דרשינן ק"ו לרבויי ועיכובא דחוקה למילי אחרנייתא: **הא גבי יום הכפורים.** דכתיב גורל ונתן אהרן על שני וגו' וכתיב חוקה בסוף הפרשה ואי לאו דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל הוה מרבינן בק"ו דקדיש על ידי קריאת שם בלא גורל: **דתניא**[ד]. הגורל לה' ועשהו חטאת דמשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו ואין קריאת השם עושהו חטאת שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם אם[ה] הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל: **שיכול והלא דין הוא.** אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו' הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהואיל והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען: **ומה במקום שלא קדש הגורל.** כגון קיני זבים ויולדות דאחד לחטאת וא' לעולה שאם הגריל עליהם שכתב על אבן אחת חטאת ועל אבן אחת עולה והטילו עליהם בגורל לא מצינו שיהא הגורל קובען ואם רצה לשנותן הרשות בידו: **קידש השם.** דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור אלמא שם קבע ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה מקום שקדש כו': **טעמא דכתיב הגורל ועשהו.** דאמעיט ליה להא מלתא בהדיא: **הא לאו הכי** הוה מרבינן מקל וחומר. ומוקמינן לחוקה למילי אחרנייתא: **הערופה.** משמע זו ערופה ואין אחרת ערופה: **וערפו העגלה.** שנה עליה הכתוב לעכב: **לוים בשנים פסולים.** פחות מבן שלשים ויותר מבן נ' כדכתיב זאת אשר ללוים וגו' זאת משמע מיעוטא: **ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהם.** כדיליף לקמיה אשר ללוים ולא אשר לכהנים: **זאת אשר ללוים.** כוליה יתירא הוא דכולה פרשתא בלוים היא והוה ליה למכתב מבן חמש ועשרים כו': **יכול אף בשילה ובית עולמים.** שאין עבודת לוים אלא שוערים ומשוררים[ו] יהו נפסלין בשנים: **לתלמוד.** ללמוד הלכות עבודה: **שלא ראה סימן יפה.** לומד ושוכח: **רבי יוסי אומר בשלש שנים.** צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו: **דתקיפין.** להוריד המשכן לפרקו ולנטותו ולהעמיד קרשיו וקרסיו והשיר לקרבן בפה ובכלי: **משיביא שתי שערות.** אבל מקמי הכי לא כדיליף לקמן איש איש מזרעך וגו': **במה דברים אמורים.** שהשנים פוסלות בהן: **ירושלים** נקראת בית עולמים דמשנחרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר לבמות כל ימי נוב וגבעון[ד]:

אמר קרא ושחט וחוקה. אומר רבינו תם דמשמע בפרק שני דזבחים (דף יח.) דחוקה לא הויא עיכוב ממשמעות אלא מגזרה שוה דילפינן התם מגזרה שוה דלא רחוץ ידים חילל מגזירה שוה חוקה חוקה מחוסרי יין: **ומה** במקום שלא קדש הגורל כו'. ואם תאמר קינים גופייהו מנא לן שלא קדש הגורל אימא ק"ו איפכא ויש לומר דאיכא שום מיעוט: **טעמא** דכתב רחמנא ועשהו הא לאו הכי דרשינן ק"ו. תימה דבפרק טרף בקלפי (יומא דף מא.) מוקי האי ברייתא כרבי יהודה משום דסתם ספרי[ז] רבי יהודה היא ורבי יהודה אית ליה בפרק הוציאו לו[ה] דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים בבגדי לבן והגרלה בחוץ הויא ואין לומר דשום תנא לא פליג אדרשא דועשהו ולא פליג עליה רבי נחמיה דאית ליה דכתיב חוקה אנעשים בחוץ דהא אשכחן רבי שמעון בפרק טרף בקלפי (שם דף מ. ושם) דסבר דהגרלה לא מיעכבא וי"ל דפריך משום דבפרק טרף בקלפי (שם דף לט:) דריש רבי ינאי מאשר עלה אשר עלה תרי זמני לעכב ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג דאיכא עיכובא (א) אלא אמרת[ח] נוקמה אשר עלה לדרשא אחריתי משום ק"ו והשר מקולי תירץ דהתם[ו] יליף מדכתיב זאת דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים והשתא פריך הכא שפיר דאי לא דרשינן ק"ו אמאי אצטריך זאת למעוטי דלא קאי[ט] חוקה בדברים הנעשים בחוץ דהא על כרחך לא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים דאי כתיב נמי בדברים הנעשים בחוץ אמאי אצטריך ועשהו אלא ודאי אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו ואפילו כתיב נמי[י] בחוץ הוה דרשינן ק"ו אי לאו דכתיב ועשהו ולכך אצטריך (ב) בזאת אבל מכל מקום הקשה ה"ר מנוח דמאי פריך והא לא כתיב חוקה אלא אעבודה והגרלה לאו עבודה היא[ז] וצריך עיון שם[ח]: **זאת** ללוים ולא אחרת ללוים. תימה דבפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כד.) דריש מוזאת תהיה טומאתו למעוטי זבה מראיות ופריך ואימא למעוטי זב מימים ומשני קאי בראיות ממעט ראיות קאי בראיות ממעט ימים ואמאי לא קאמר קאי בזב ממעט זב וממעט זבה דהכי מסתבר טפי כדמשמע פשטיה דקרא וזאת תהיה טומאתו ולא אחרת כדדרשינן הכא זאת ללוים ולא אחרת ללוים ויש לומר° דהכא נמי הוה דרשינן זאת אשר ללוים ולא לכהנים אי לאו דדריש ליה מאשר ללוים אי נמי דהכא דרשינן הכי משום דמזכיר ללוים בקרא אבל התם אי למעוטי זב קא אתי הוה ליה למכתב זאת שהיא[כ] טומאת הזב להזכיר הזב בקרא ור"י תירץ דזב וזבה שם אחד הוא ולהכי לא שייך למימר קאי בזב ממעט זב כו' דכך יש לי למעט וזבה כמו זב: **יכול** אף בשילה ובית עולמים כן. משמע דאי לאו מיעוט הוו גמרי מהדדי וכן בריש עירובין (ד' ב.) דפריך והא קרא במשכן כתיב ומשני אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש ותימה דבפ' ידיעות (שבועות טז: ושם) משמע דלא גמרינן מהדדי אי לאו דכתיב תרי קראי דקאמר התם לכתוב או אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן וכן בסוטה בפרק היה מביא (ד' טז.) מצריך תרי קראי לאתויי שילה ובית עולמים ובפרק שני שעירי (יומא ד' סז:) גבי מדבר המדברה ובפרק טרף בקלפי (שם ד' מד.) גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובפרק הוציאו לו (שם נג.) גבי מעלה עשן ותירץ ה"ר נתנאל דבעירובין לא צריך קרא למקדש דעיקר דרשא בצא על המקדש דבמשכן לא היו דלתות והא דהכא סברא היא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה ובית עולמים הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן:

[וע"ע תוס' עירובין ב. ד"ה אשכחן ותוס' יומא דף מד. ד"ה בשילה ותוס' סוטה ד' טז. ד"ה ובית ותוס' שבועות טז: ד"ה או אידי]:

עין משפט נר מצוה

קע א מיי' פ"ג מהל' עבודת יוה"כ הלכה ג:
קעא ב מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הל"א סמג לאוין שז:
קעב ג ד מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל"ח סמג עשין קסט:
קעג ה מיי' שם הל"ז:
קעד ו מיי' שם הל"ח:

רבינו גרשום

במקום שלא קדש הגורל קדש השם כו'. כל השנה כולה באומר זו לחטאת וזו לעולה וזה לאשם סגיא ולא צריך גורל: **כהנים במומין פסולין.** כל איש אשר בו מום מזרע אהרן וגו': **לוים פסולין בשנים.** מבן שלשים שנה ומעלה יבא לצבוא צבא וגו' ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וגו': **יכול אף בשילה ובבית עולמים כן.** כלומר שנים פוסלים בהו. **ת"ל לעבוד וגו' ועבודת משא וגו' לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף.** שנים פוסלות בהן שאין יכולין לישא: **ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפן.** כלומר התם צריכי חמש שנים ללמוד: **משיביא שתי שערות וכו'.** שתי שערות שתים בגבו של יד או שתים בכריסו: **אמר ר' יוסי מאי קראה**

תורה אור השלם

א) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו: [במדבר יט, ג]

ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: [במדבר יט, ב]

ג) וְהָיְתָה זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטֹּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: [ויקרא טז, לד]

ד) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַייָ וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: [ויקרא טז, ט]

ה) וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַנָּחַל: [דברים כא, ו]

ו) וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל: [דברים כא, ד]

ז) זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: [במדבר ח, כד]

ח) וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד: [במדבר ח, כה]

ט) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד: [במדבר ד, מז]

י) וַיְמַן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפַּת בַּג הַמֶּלֶךְ וּמִיֵּין מִשְׁתָּיו וּלְגַדְּלָם שָׁנִים שָׁלוֹשׁ וּמִקְצָתָם יַעַמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: [דניאל א, ה]

כ) יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כָּל מוּם וְטוֹבֵי מַרְאֶה וּמַשְׂכִּילִים בְּכָל חָכְמָה וְיֹדְעֵי דַעַת וּמְבִינֵי מַדָּע וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים: [דניאל א, ד]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) יומא מ: מא. [קדושין יד. כריתות כח.], ב) [תוספתא ספ"ג דשקלים], ג) עי' מנחות יט., ד) זבחים קיב:, ה) שם ס ע"א-ב, ו) ס:, ז) יומא לט סוע"ב, ח) [וע"ע תוס' יומא מא. ד"ה התם ותוס' קדושין יז. ד"ה הא].

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה טעמא וכו' אע"ג דאיכא עיכובא ואמרת[ל] כצ"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) בא"ד ולכך איצטריך זאת כצ"ל ואות ב' נמחק:

גליון הש"ס

תום' ד"ה זאת וכו' ויש לומר דהכא נמי וכו'. עיין לקמן קל ע"א תוס' ד"ה זה:

ליקוטי רש"י

והא גבי יום הכפורים. דכתיב גורל על השעירים וכתיב חוקה בפרשה וכל חוקה עיכובא הוא. **הגורל עושה חטאת.** שעיר שגורל השם עולה עליו עושה חטאת. **ואין השם.** אם קרא עליו שם חטאת אינו נקבע בכך ויפיל עליהם גורלות ואם יפול הגורל על חבירו יהא זה לעזאזל [קידושין יד.]. שאם לא הגריל אלא אמר זה לשם וזה לעזאזל לא קבע עליהן השם ויכול להחליף [כריתות כח.].

[המשך בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] [עיין תוס' לעיל כב ע"א ד"ה שיכול וכו' בשום דוכתא ל"ג וכו'] (גליון) וכן בכת"י ובילקו"ש ליתא תיבות "והלא דין הוא": ב] בכת"י ובכל הדפו"י בגמ' וברש"י אמר קרא וערפו "הערופה" בעריפה אין וכו', ומהרש"ל הגיה כלפנינו, עי"ש ועי' תורת חיים (וכ"ה ברש"י כת"י, דק"ס): ג] כ"ה בכת"י ובכל הדפו"י, ובדפוסים החדשים בגמ' וברש"י "ללמוד" מחמת הצענזור (דק"ס): ד] צ"ל **ותניא** (גליון): ה] **ואם** הגורל משנה וכו' (כת"י): ו] יש להוסיף **שאין להם משאת כתף** יהו נפסלין וכו' (שיטמ"ק): ז] [צ"ל דסתם **ספרא**] (גליון): ח] צ"ל אע"ג **דכתיב** עיכובא **אלמא אמרינן** נוקמה וכו'. ונ"ב וחוקה דנקט הכא לאו דוקא אלא משום דבפרה נקט חוקה, הרא"ש ז"ל (שיטמ"ק, ועיין בספרו ביאור דברי התוס' בארוכה ע"פ כמה נוסחאות שונות, וראה עוד בהג' הב"ח): ט] נ"א דלא קיימי חוקה **אדברים** הנעשים בחוץ, רש"א, ועיין ר"מ (גליון), הנוסח שלפנינו מתוקן כבר ומשולב מנוסחאות המהרש"ל (דפו"ר) והמהרש"א, כי בדפו"י הנוסח חסר דאיתא שם "אמאי איצטריך (בזאת) [זאת] בדברים הנעשין בחוץ" והגיהו מהרש"ל מהרש"א ומהר"ם כל אחד לפי דרכו, המהרש"ל הוסיף תיבות "דלא קאי חוקה" בדברים וכו', ומהרש"א הוסיף "למעוטי דלא קיימי חוקה" **אדברים** הנעשים וכו', ומהר"ם הוסיף "דלא כתיב חוקה" בדברים וכו' (וכולם לדרך אחד נתכוונו): י] יש להוסיף ואפילו כתיב נמי **חוקה בדברים הנעשים** בחוץ הוה דרשינן וכו' (מהר"ם עי"ש): כ] נ"א **היא**, ר"מ (גליון) בכת"י ודפו"י הנוסח הו"ל למכתב וזאת **תהיה** טומאת הזב: ל] נראה דכוונתו להגיה **ואמרינן** (בדפו"י שעל הנוסח שם קאי הגהתו איתא **אלא אמר'**), ועי' שיטה מקובצת שמביא גם גירסא זו בתוך שאר הנוסחאות שמביא בהגהת וביאור דברי התוס' ועל גירסא זו כתב וזאת הנוסחא היותר נכונה:

א) ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד: עד שיזקין עד כמה אמר רבי אלעא אמר ר' חנינא א עד שירתת א) תנן התם ב בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לכשיטיל טמא ר' יוסי אומר ג בחולה ובזקן טמא בילד ובבריא טהור ילד עד כמה אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא ד כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו אמרו עליו על רבי חנינא שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו אמר רבי חנינא חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי ת"ר ב) ה נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו ג) מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות רבי אומר אומר אני עד שיהא בן עשרים א"ר חסדא מ"ט דרבי ד) דכתיב ב) ויעמידו [את[א]] הלוים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה' ואידך לנצח שאני והא האי קרא בלוים כתיב כדר' יהושע בן לוי ה) דאמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד מהן ג) והכהנים הלוים בני צדוק ת"ר ד) איש מזרעך לדורותם מכאן אמר רבי אלעזר ו קטן פסול לעבודה ואפי' תם מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות ו) ז אבל אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן כ' איכא דאמרי הא רבי היא ואפי' פסול דרבנן לית ליה ואיכא דאמרי רבי אית ליה פסול מדרבנן והא רבנן היא ולכתחלה הוא דלא אבל דיעבד עבודתו כשרה: **מתני'** ח טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש: **גמ'** ת"ר ז) ט אויר כלי חרש טמא וגבו טהור אויר כל הכלים טהור וגבן טמא נמצא טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש מנהני מילי דת"ר ח) תוכו ואע"פ שלא נגע אתה אומר אע"פ שלא נגע או אינו אלא אם כן נגע רבי יונתן בן אבטולמוס אומר נאמר ה) תוכו לטמא ונאמר ה) תוכו ליטמא מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נגע אף תוכו האמור ליטמא אע"פ שלא נגע והתם מנלן אמר רבי יונתן ט) התורה העידה על כלי חרס ואפילו

ויהי כאחד. אפילו זקנים במשמע: **קול אחד.** שצריכין לבסס את קולם שיהא נראה כקול אחד: **שירתת.** ידיו ורגליו רותתין מאין כח: **ולא הטיל מים.** קודם טבילה: **לכשיטיל מים טמא.** שמא נשאר בפי האמה נצוצות קרי ויוצא עם מי רגלים ושכבת זרע מטמאה בכל שהוא אפילו בכעין החרדל כדתנן במסכת נדה (דף מ.): **בילד ובבריא טהור.** דמעיקרא נפיק כוליה: **שליח ציבור.** לכל צריכים לתקוע שופר[ב] ולנדות (א) ולמנות פרנס: **משיביא שתי שערות.** אבל קטן לא דכתיב איש מזרעך כדלקמן: **לנצח שאני.** דמשמע לעבוד עבודות כבדות הצריכות נצוח: **והא האי קרא בלוים כתיב.** ואמרן בהו דאין נפסלים אלא בקול: **וזה אחד מהם והכהנים הלוים בני צדוק.** דע"כ צדוק כהן הוה וקרי להו לבניו לוים על שם שמשבט לוי הם. ואני שמעתי לשון לוים שמשים כמו (במדבר יח) וילוו עליך וגו': **איש ולא קטן.** דהכי משמע איש הוא דבעי מומא לאיפסולי ואשר[ג] יהיה בו מום לא יגש הא קטן אפילו תם לא יגש: **אבל** (ב) **אין אחיו הכהנים.** הוא דאין מניחין אותו אבל רבנן לא פסלוהו: **איכא דאמרי הא רבי היא.** דאמר לעיל אומר אני עד שיהיה בן כ' ואשמועינן הכא דרבי גופיה לא פסיל ליה בדיעבד ואפילו מדרבנן אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו לכתחלה: **ואיכא דאמרי לרבי פסול מדרבנן.** אפילו בדיעבד עד שיהא בן כ': **והא.** מתני' דמכשיר ליה אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו רבנן היא ואשמעינן דאפילו רבנן מודו דלכתחלה לא והא דמכשרו לעיל בדיעבד: **אויר.** הגיע טומאה לאוירו ולא נגעה: **וגבו טהור.** אפילו נגעה טומאה בגבו אינו מקבל טומאה בכך: **אויר כל הכלים טהור.** כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה אע"פ שנתלית באוירו: **תוכו.** וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו'[ד]: **נאמר תוכו לטמא.** כשהכלי מטמא אוכלין שבתוכו דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא: **ונאמר תוכו ליטמא.** כשהכלי מקבל טומאה מן השרץ דכתיב כל אשר יפול מהם אל תוכו: **מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נגע.** הכלי למה שבתוכו הוא מטמא כל אוכלין ומשקין הנתונין באוירו כדמפרש לקמיה: **אף תוכו האמור.** לענין הורדת טומאה לכלי: **אע"פ שלא נגעה.** טומאה בו: **העידה.** דכתיב כל אשר בתוכו: ואפילו

נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו. תימה דבפ' הקורא את המגילה (מגילה דף כד.) אמרינן קטן קורא בתורה ואינו פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו משמע הא הביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו ויש לומר דכשהביא ב' שערות יכול לירד לפני התיבה אבל ליעשות שליח ציבור קבוע או[ה] להתפלל בתעניות ובמעמדות אינו נעשה עד שיתמלא זקנו כדאמרי' במסכת תענית (דף טו.) אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל וא"ת דבסוף לולב הגזול (סוכה דף מב.) משמע דאפילו קטן נושא את כפיו דאמרינן קטן שיודע לישא את כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות וקונטרס ח) פירש לאו דוקא קטן אלא איירי כשהביא שתי שערות ולא משמע הכי אלא קטן ממש דומיא דקטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה והיודע לשחוט אוכלין משחיטתו דמוקי לה בגדול עומד על גביו וי"ל דהא דקטן נושא את כפיו היינו עם הגדולים כדאמרינן גבי שיר בין רגלי הלוים היו עומדין וצערי[ו] הלוים היו נקראים בפ' אין בערכין (ערכין יג:) אבל בפני עצמו אינו נושא את כפיו עד שיביא ב' שערות:

וגבו טהור. היינו דלא מיטמא מגבו אבל אם נטמא מתוכו נטמא נמי גבו ומטמא אחרים כדאמרינן בת"כ ט) מרובה מדה לטמא מליטמא שכלי חרס מטמא אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו ואמרינן נמי בפרק על אלו מומין (בכורות דף לח.) כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו ונראה דגבו טהור אפילו נגע שרץ ביד (ג) שבו דלא אמרי' יד להכניס בכלי חרס והא דפריך בריש העור והרוטב (לקמן דף קיח.) ולימא יד להוציא אבל להכניס לא ומשני יד יתירא כתיב תנור וכירים יותץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם לרבות את הידות ה"ק לרבות את הידות להוציא ואייתר יד דזרעים להכניס אבל יד דתנור וכירים לא מכניס כדמשמע בתוספתא דכלים י) דאמר אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו (ד) ובהיסט (הזב[ז]) ע"ג אבן מסמא ולא חשיב שיש לו טומאה מידו ועוד דקרא דמטהר כלי חרס המוקף צמיד פתיל משמע אפילו יש לו ידים כ):

או אינו אלא אם כן נגע. וא"ת והא מדכתב רחמנא תוכו ולא תוך תוכו ל) שמע מינה דמקבל טומאה מאוירו וי"ל דאפילו לא מקבל טומאה מאוירו כיון דמטמא אחרים מאוירו אצטריך שפיר לאוכלים הנתלים תוך תוכו דטהורין ומיהו קשה מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר ש"מ דמטמאין[ח] מאוירן וי"ל דה"א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא תוכו של זה מטמא אחרים מאוירו ולא תוכו של אחר אי נמי ה"א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר ולא יקבלו טומאה שאר כלים אפילו במגע אלא מגבן (ולי נראה דקרא קמא [הוי[ט]] מוקמינן שמקבל טומאה מאויר ולא דרשינן תוכו של זה ולא תוכו של אחר אלא [בתר] (בתרא) דקים לן מקרא אחרינא שמקבל טומאה מאוירו) (גליון):

אלא א"כ נגע. ותוכו דכתב רחמנא ע"כ למעוטי גבו וא"ת והא מקרא דצמיד פתיל נפקא ועוד הקשה הר"י כהן אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאויר למה לי הוא דכתיב גבי צמיד פתיל למימר הא שאר כלים אפילו מוקפות צמיד פתיל טמאים הא כיון דכלי חרס אינו מטמא[י] מאוירו תו ליכא למעבד ק"ו שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה ומיהו לשינויא קמא שפירשנו לעיל מ) דה"א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא אתי שפיר דהכתי איכא ק"ו שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן ומה כלי חרס שמטמא אחרים מאויר אינו מקבל טומאה מגבו שאר כלים לא כ"ש אבל למה דפריך[כ] דה"א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר קשה וי"ל דכל כמה דלא ידעינן דכלי חרס מיטמא מאוירו לא מצינן למידרש מכל כלי פתוח הא דדרשינן בסמוך איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו והשתא ודאי לא היינו יודעים היאך לדרוש הפסוק (ה):

התורה העידה על כלי חרס ואפי' מלא חרדל. לפי מה שמפרש ר"ת דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה לא נקט חרדל דוקא אלא כלומר ואפילו מלא בילים ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא[ל] הקשה רבינו אפרים מנלן דהיינו מטעם אויר דלמא הוי מטעם שכלי חרס מצרף כשכולן נוגעין זה בזה ונוגעין בכלי אבל נתלים באויר לא וכ"ת אם כן לירוף דכתיב גבי קדשים למה לי דדרשינן (פסחים דף יט.) כף אחת הפסוק עשה לכל מה שבכף אחת איצטריך משום כלי שטף ויש לומר מדכתיב הכא כל משמע אפילו נתלה באויר ועוד דהתם דרשינן לירוף מדכתיב אחת משמע שהכף מצרף ועושה לכל אחת אבל הכא לא כתיב אחת: איזהו

עין משפט נר מצוה

קעה א מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הל"ג:

קעו ב ג ד מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הל"ז:

קעז ה מיי' פ"ח מהל' תפלה הל' יא סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' נג סעיף ו [וברב אלפס פרק הקורא את המגילה דף רעג.]:

קעח ו ז מיי' פ"ה מהל' כלי מקדש הלט"ו:

קעט ח ט מיי' פ"ג מהל' כלים הלכה א:

◆

רבינו גרשום

ויהי כאחד למחצרים ולמשוררים כו'. כלומר מאי קראה דנפסלין בקול שנאמר ויהי כאחד למחצר' כו': **עד שירתת.** כלומר שמרתתין ידיו מחמת זקנה: **בעל קרי שטבל ולא הטיל מים.** כלומר ולא הטיל מים קודם לכן **לכשיטיל מים** לאחר טבילה **טמא** דאמרינן עם מי רגלים יוצא קרי: **ר' יוסי אומר בחולה ובזקן טמא.** כלומר שלא היה בו כח כשראה קרי שיצא קרי כולו בפעם אחת ועכשיו כשיטיל מים יצא עם מי רגלים: **בילד טהור.** כלומר בילד אע"פ שלא הטיל מים קודם טבילה אע"פ כן טהור דאמרינן כי ראה קרי ראה כולו דיצא בכח: **שליח צבור.** פרנס: **ואידך לנצח שאני.** כלומר שהיו מחזיקים ברמחים: **איכא דאמרי [הא] ר' היא.** כלומר הא דאמרת מאימתי כשר לעבודה משיביא ב' שערות אבל אין אחיו הכהנים מניחין אותו לעבוד הא ר' הוא דחזינן דר' אמר אומר אני עד שיהא בן עשרים והכי סברינן דלר' כשר משיביא ב' שערות והאי דאמר א' אני עד שיהא בן עשרים דאין אחיו הכהנים מניחין אותו: **ואיכא דאמרי ר' אית ליה דפסול מדרבנן.** (דת"ק) [דהא] אומר פחות מבן עשרים והוא אומר עד שיהא בן עשרים והא דאמרינן כשר משהביא ב' שערות רבנן היא דאמרי מאימתי כשר לעבודה משיביא ב' שערות: **לכתחלה הוא דלא.** כלומר לרבנן אע"פ שאומרין כשר לעבודה משיביא ב' שערות אעפ"כ לכתחלה אין אחיו הכהנים מניחין אותו וכו': **מנהני מילי.** דאויר כלי חרס טמא אע"פ שלא נגעו אוכלין בכלי חרש אלא באויר טמאין: **דת"ר תוכו אע"פ שלא נגע.** הטומאה אלא באויר (אוירו) טמא: **אתה אומר אע"פ שלא נגע או אין טמא אלא אם כן נגע.** בכלי חרש: **נאמר תוכו ליטמא.** כלומר כלי חרש עצמו **ונאמר תוכו לטמא.** אוכלין שבתוכו מה לטמא אע"פ שלא נגע. אמרי' טמא כדחזינן בחרדל שאמצעי טמא מאויר כלי חרש מכלל דאוירו טמא ומטמא האוכלין מאויר:

ואיזהו

◆

הגהות וציונים

א] כצ"ל (שיטמ"ק). ב] צ"ל לתקוע שופר ולהלקות ולנדות ולימנות פרנס, ולירד לפני התיבה ולהתפלל (שיטמ"ק, אולי צ"ל להתפלל ומתיבות "ולירד לפני התיבה" הוא דיבור חדש בפנ"ע), וראה הג' הב"ח (ועי' חי' הרמב"ן, רשב"א ומאירי ובר"ן): ג] צ"ל ואיש אשר יהיה בו מום (כת"י): ד] צ"ל אשר יפול מהם אל תוכו, והוא סה"ד (שיטמ"ק, ובכת"י אל תוכו וגו'): ה] תיבת "או" ליתא בכת"י ובדפו"י והמהרש"ל הוסיפו, עי"ש ובמהר"ם: ו] נ"א "ושוערי", רש"ל (גליון), במהרש"ל הוא ט"ס וצ"ל או כבמתני' בערכין שם וצוערי או כבברייתא שם וסועדי (עי"ש בערכין), ועיקר כוונת המהרש"ל בהגהתו הוא לתקן ב' הפעמים "הלוים" במקום מה שאיתא בדפו"י "הכהנים" (בתוס' דפו"י איתא "וסועדי" ומסתבר דמגיה גם שצ"ל וצוערי וכלשון המשנה שם, עי"ש במהרש"ל), ובהגהות שיטמ"ק איתא כמו שהוא בתוס' בכת"י "בין רגלי הכהנים היו עומדין וצוערי הלוים היו נקראין" אבל בספרו מעתיק ב' הפעמים "הלוים" וכלשון המשנה שם: ז] ר"מ מ"ז (גליון), ועי' רש"ש: ח] נדצ"ל דמיטמאין מאוירן [illegible]: ט] [illegible] (גליון): י] נדצ"ל אי נמי מיטמא מאוירו: כ] צ"ל דפירישית (גליון) ובשיטמ"ק אבל למאי דפרישית: ל] יש להוסיף [illegible] (שיטמ"ק, וכן כתבו התוס' בשבת צא ע"א סוד"ה אי לענין, ועי' רש"י סוד"ה ואפי' מלא חרדל: מ] וכ"ה ברש"י כת"י, ובדפו"י הנוסח [illegible] הכת"י הנוסח בגמ' הוא "אבל אין אחיו הכהנים מניחין אותו לעבוד": נ] וכן הגיה שיטמ"ק, וכ"ה בכת"י (בדפו"י הנוסח מטושש "ביד שנגע בו", ולפנינו הוא ע"פ המהרש"ל).

מסורת הש"ס עם הוספות

א) מקוואות פ"ח מ"ד [נדה מג.], ב) [תוספתא חגיגה פרק א ה"ד], ג) [תוספתא זבחים פ"ה ה"ד ועי"ש], ד) [תוספתא סס], ה) יבמות פו: בכורות ז. [תמיד כז:], ו) [תוספתא פ"א ה"ב], ז) [נדה יז.], ח) שם ד"ה חולקין, ט) שמיני פרשתא ז ה"ד, י) ב"ק פ"ו ה"א, כ) [ע"ע תוס' שבת טז. ד"ה [illegible] רש"י ותוס' בכורות לח. ד"ה סרין], ל) ראה להלן בסוגיין, מ) ד"ה או אינו, נ) [ע' תוס' שבת לא. ד"ה לי לענין ותוס' נדה יז: ד"ה פילון], ס) מגילה כד. ד"ה ואינו עובר עי"ש, ע) שבת פב., פ) עי' תוס' לקמן ריש ע"א.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שליח צבור וכו' ולהמנות פרנס. נ"ב כ"כ התוס' בפ' הקורא עומד פרס"י: (ב) ד"ה אבל אחיו כו"ל ותיבת "אין" נמחק: (ג) תוס' ד"ה וגבו וכו' אפי' נגע סרך ביד שבגבו [illegible] לא: (ד) בא"ד ובהיסט הזב כ"ב פי' אפי' על גבי אבן מסמא ועיין בערוך ערך אבן מסמא ובפ' דם הנדה ובפ' תינוקת בדף סט ע"ב ועיין עוד ריש פ' ר"ע: (ה) ד"ה אלא וכו' ואין לדרוש הפסוק ומאי למדרש מהוא הס"ד:

◆

גליון הש"ס

גמרא אבל אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן כ'. [עי' תמיד דף כז ע"א]: שם התורה העידה. עיין לקמן דף קיח ע"ב תוס' ד"ה אין עד.

◆

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) וַיְהִי כְאֶחָד לַמְחַצְּרִים (למחצצרים) וְלַמְשֹׁרְרִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶחָד לְהַלֵּל וּלְהֹדוֹת לַיְיָ וּכְהָרִים קוֹל בַּחֲצֹצְרוֹת וּבִמְצִלְתַּיִם וּבִכְלֵי הַשִּׁיר וּבְהַלֵּל לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְהַבַּיִת מָלֵא עָנָן בֵּית יְיָ: [דברי הימים ב, ה, יג]

ב) וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְבוֹאָם אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלַ͏ִם בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הֵחֵלּוּ זְרֻבָּבֶל בֶּן שְׁאַלְתִּיאֵל וְיֵשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק וּשְׁאָר אֲחֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיַּעֲמִידוּ אֶת הַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְנַצֵּחַ עַל מְלֶאכֶת בֵּית יְיָ: [עזרא ג, ח]

ג) וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בִּתְעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעָלַי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׁרְתֵנִי וְעָמְדוּ לְפָנַי לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם נְאֻם אֲדֹנָי יְיָ: [יחזקאל מד, טו]

ד) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוּם לֹא יִקְרַב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהָיו: [ויקרא כא, יז]

ה) וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: [ויקרא יא, לג]